

УДК 340.113

Кривицький Ю. В. – кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ, м. Київ
ORCID 0000-0002-7063-4725

МОВНИЙ ФАКТОР ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Проаналізовано теоретичний аспект мовного чинника правової реформи в контексті мовної ситуації в Україні. Схарактеризовано істотні властивості мови права як вихідної матерії правових змін. Актуалізовано проблематику правової реформи шляхом окреслення наявних у юридичній літературі підходів до її тлумачення. Визначено вияви діалектичного взаємозв'язку мови права та правової реформи відповідно до результатів реформаційної діяльності й мовної політики в Україні.

Ключові слова: мова, мова права, реформа, правова реформа, реформа мовного законодавства.

Мова – сутність народу, один з основних засобів існування його духовності, розвитку культури. Українська мова не є винятком. У мові як усталеному багатознаковому шифрувальному коді має значення кожен звук і кожна буква, логічний порядок їх застосування й інтонація. На жаль, лише з появою мов комп'ютерного програмування люди збагнули, що навіть один пропущений або неправильно інсталюваний символ руйнує всю конструкцію [1, с. 10].

Мовний фактор відіграє надзвичайно важливу роль у суспільстві, передусім у перехідному, до якого досі належить українське. Актуальність мовного чинника для більшості сфер суспільного життя зумовлена, зокрема, тривалою історією лінгвоциду українців і нищення української мови, складнощами розв'язання успадкованих з минулого мовних проблем під час становлення й розвитку незалежної Української держави та її національної правової системи. Так, на 27-му році після здобуття незалежності українська мова не посіла в суспільстві та державі

належного їй за природним правом місця, продовжує залишатися державною (офіційною) лише за конституційним статусом, а не за роллю. Новітнє українське суспільство мусило дочекатися чергової російсько-української війни, аби усвідомити, що мова – це не тільки символ, а й стрижень національної держави (без нього державність може бути втрачено). Питання мови – це питання національної безпеки країни, адже мова – це те, що пов'язує між собою різні покоління, території [2].

Дієві реформи, зокрема правова, – це єдиний шлях до перемоги в цій неоголошеній, проте реальній війні, відновлення державного суверенітету, вирішення актуальних суспільних питань, серед яких і мовні, перетворення на успішну європейську країну. У суспільстві сформувався запит на спеціальне дослідження мовного виміру правової реформи та реформаційного аспекту мовного законодавства, мовної політики як на внутрішньодержавному, так і міжнародному рівнях. Усвідомлення діалектики взаємозв'язку в тріаді «мова – право – реформа» сприятиме підвищенню ефективності здійснення правової реформи, якісному оновленню мовного законодавства, а також забезпечить консолідацію суспільства, творення нової української політичної нації.

У зв'язку з цим доцільно проаналізувати теоретичний аспект мовного чинника правової реформи в контексті мовної ситуації в Україні, що й становить мету статті. Для її досягнення необхідно виконати такі завдання: по-перше, схарактеризувати істотні властивості мови права як вихідної матерії правових змін; по-друге, актуалізувати проблематику правової реформи шляхом окреслення наявних у юридичній літературі підходів до її тлумачення; по-третє, дослідити вияви взаємозв'язку мови права та правової реформи з огляду на результати реформаційної діяльності та реалізації мовної політики в Україні. Слушно зазначає із цього приводу Ю. Ф. Прадід, на думку якого розв'язання низки важливих проблем сучасної правознавчої науки неможливе без використання лінгвістичних знань [3, с. 226].

Науково-теоретичним підґрунтям цього міждисциплінарного дослідження є праці фахівців у сфері мовознавства та правознавства, зокрема Н. В. Артикуці, П. М. Балтаджи, С. П. Головатого, П. Ю. Гриценка, Л. С. Клименко, М. І. Козюбри, Б. П. Козьмука, А. В. Корж, С. П. Кравченка, Ю. Ф. Прадіда та ін.

Мова є найважливішим засобом передавання будь-якої інформації, зокрема правового змісту. Завдяки мові відображені у свідомості ознаки предметів втілюються в матеріальну форму слів і тим самим утворюють основу для ідеальних об'єктів пізнання – понять і категорій, завдяки яким відбувається мислення. Тому мова – першооснова не лише конструювання юридичних понять, а й фактор, що безпосередньо позначається на формуванні та формулюванні права, є невід'ємною складовою його зовнішнього вираження [4, с. 5]. Волю суб'єкта правотворчості для того, щоб перетворити її на правило (еталон) поведінки загального характеру, слід об'єктивувати, тобто надати їй зовнішнього вираження. Іншого способу матеріалізації, крім викладення цієї волі національною мовою та запису її за допомогою певних знаків, немає, тобто без мови неможливе існування права [5, с. 12]. Точність, ясність та однозначність юридичних формулювань, їх адекватне мовне втілення, правильне й уніфіковане вживання правової термінології визначають рівень законодавства, сприяють правильній реалізації норм права, усебічній охороні та захисту прав і свобод людини й громадянина.

Зміст правового регулювання неминуче вимагає знання мови. Ці знання необхідні для аналізу текстів нормативно-правових актів, інших форм (джерел) права. На знаннях про мову ґрунтуються правила тлумачення та прийоми юридичної техніки. Без мови немає і не може бути правового регулювання суспільних відносин. Мова права є не лише знаковою системою, а й невід'ємною частиною національної правової системи з її історичними витоками, традиціями, рівнем правової свідомості та правової культури.

Мові права притаманні певні особливості й навіть закони. Право суттєво впливає на мову, формує мову права в межах правової системи, сім'ї, концепції, доктрини тощо. Важливе значення в цьому контексті має високий ступінь абстракції юридичних понять. На противагу спеціальним галузям, наприклад, техніці або природознавству, де терміни позначають конкретні предмети та можуть бути зображені навіть графічно, що дає змогу визначити зміст поняття та співвіднести з його мовним позначенням, мова права виражає абстрактні поняття та зв'язок між ними. Мова є універсальним інструментом юриста, вихідним засобом, який має бути оптимально пристосованим

для роботи із «фактичним матеріалом», тобто із системою правових відносин [6, с. 56].

Як функціональний вид літературної мови мова права – це історично сформована сукупність специфічних мовних засобів (лексичних, фразеологічних, граматичних, стилістичних), які забезпечують комунікативні потреби (інтереси) в правовому житті суспільства. Основними сферами функціонування сучасної мови права (юридичної мови) є законодавство (національне та міжнародне), судочинство, нотаріат і діловодство, юридична наука й освіта, правова інформація, правова публіцистика [7, с. 136]. Стиль мови законодавства має специфічні особливості, однак він не ізольований від інших мовних стилів. Тому на рівні морфології та синтаксису цей мовний пласт наділений рисами національної мови. Мова закону, як і будь-який інший різновид мовного стилю, є формою соціального спілкування, за допомогою якої законодавець впливає на суспільство. Текстам українського законодавства притаманні офіційність, узагальненість, стандартизованість, кодифікованість, безособовість, настановчо-інформативний зміст, стилістична нейтральність, позбавлення індивідуально-авторських рис. Мова законодавства вирізняється динамізмом, простотою та доступністю, логічністю, об'єктивністю й обґрунтованістю, фактологічною точністю, узагальненістю, тобто тими рисами, що зумовлюють добір мовних засобів і їх поєднання в текстах окремого функціонального стилю. Мова законодавства ототожнюється із законодавчим підстилем офіційно-ділового стилю мови, тобто є окремим функціонально-стильовим утворенням у межах офіційно-ділового стилю [8, с. 5, 17].

Таким чином, без мови виникнення, розвиток та інші вияви буття права є неможливими. Водночас право також активно впливає на мову. Мова права як особливий різновид національної літературної мови, що пристосований до умов функціонування у сфері правової комунікації, є первинним засобом зміни права, зокрема такої її форми, як правова реформа.

Правова реформа як особливий соціальний феномен, складова процесу демократичної трансформації суспільства є важливою категорією, напрямом сучасної теорії держави та права. Вона надає можливість співвіднести правовий розвиток, юридичну практику з обраними ідеалами й принципами, реально оцінити досягнуте. Правову реформу та пов'язані з нею види (форми) реформаційних процесів, по-перше, уже традиційно

використовують для актуалізації наукових досліджень з різних проблем держави та права; по-друге, вони є загальним тематичним напрямом теоретико-практичних конференцій, інших наукових заходів; по-третє, ці феномени становлять предмет безпосереднього чи опосередкованого вивчення вітчизняних і зарубіжних дослідників; по-четверте, вони посідають одне з перших місць у рейтингу кількості згадувань у наукових і популярних юридичних виданнях. Попри це, низка загальнотеоретичних аспектів сутності правової реформи потребує комплексного осмислення в контексті розроблення однойменної теорії. Зокрема, перспективними векторами пізнання теоретичного аспекту правової реформи є дослідження її першооснови, змісту, філософії, ідеології, мети, напрямів, суб'єкта, об'єкта, принципів, технології, ефективності, зарубіжного досвіду, взаємозв'язку з іншими поняттями теорії держави та права.

У юридичній літературі сформульовано різні доктринальні дефініції поняття «правова реформа», серед яких такі:

– якісне оновлення й удосконалення законодавства, практики його застосування, підвищення ролі та значення судової влади, суду, правоохоронних органів, досягнення необхідного рівня правової культури, що мають кінцевою метою формування засад правової держави (В. Д. Горобець);

– особливе управлінське рішення, яке приймає верховна державна влада, що змушена об'єктивно змінюваними умовами функціонування державного апарату відновлювати єдність цього апарату (державної влади), оскільки є зацікавленою у свідомій трансформації цього функціонування; рішення, реалізація якого в реорганізаційній діяльності державного апарату має результатом утвердження нового режиму законності, що є метою здійснюваних цією владою перетворень (О. В. Бигич, О. І. Ющик);

– здійснювані державою (або завдяки її впливу) якісні зміни соціальної спрямованості, сутності, змісту та структури законодавства й інших складових елементів правової системи (П. М. Рабінович);

– комплекс юридичних та інших заходів (засобів), спрямованих на формування чи трансформацію (модернізацію) структури правової системи з метою забезпечення належного рівня функціонування та розвитку відповідно до її основних цілей

(Д. О. Бондаренко, А. М. Колодій, Л. А. Луць, Т. С. Подорожня, О. Ф. Скакун, В. І. Шакун та ін.);

– державна політика, спрямована на системні перетворення за допомогою юридичних засобів сутності держави, її основних функцій, правових засад стосунків із суспільством та окремими індивідами на підставі принципів конституціоналізму, правової держави (В. В. Лемак, Н. Р. Нижник);

– зміна встановлених у законах основних засад, принципів, завдань, цілей правового регулювання певних суспільних відносин, а також зумовлені цим зміни до інших положень законів і підзаконних нормативно-правових актів задля досягнення якісно нового режиму правопорядку в зазначеній сфері (І. О. Капустяк, Б. В. Малишев, Н. В. Пильгун та ін.).

Крім окреслених вище основних підходів до визначення правової (державно-правової) реформи, юридичній науці відомі й інші позиції щодо її інтерпретації, зокрема як зміни публічно-правових інститутів, вторинної кодифікації, зміни норм-цілей системоутворювальних законів, напряду державної правової політики, реформаторської діяльності, різновиду соціальної інженерної діяльності, форми проведення модернізації правової системи тощо. Узагальнений концепт теоретичного аспекту правової реформи як виду (форми) істотних, прогресивних змін, перевлаштування права (правової системи, системи права, системи законодавства) неодмінно передбачає якісне мовне оформлення та забезпечення правових перетворень.

У цьому контексті імпонують міркування П. М. Балтаджи, згідно з якими право та мова розвиваються, змінюються, завдяки чому наповнюються новим змістом. Вони є підґрунтям для перетворень у сфері політичного, суспільного й економічного ладу. Мова є невід'ємним чинником правової системи з певними традиціями, функціями, особливостями та ментальними, культурними рисами. Вона становить національну першооснову для реформування правової системи, тому виокремлення мови права в самостійний розділ юриспруденції, який ґрунтується на синтезі лінгвістики та юриспруденції, позитивно позначиться не лише на мові закону, а й на юридичній практиці загалом [9, с. 15].

Тому визначальним є мовний чинник пізнання та здійснення правової реформи, підвищення її ефективності. Усі рішення, концепції, проекти правових змін мають відповідати, поряд з іншими, мовним вимогам – ясності, точності, лаконічності,

доступності юридичного тексту. У законодавчому акті мовна форма є нормативною та формально закріпленою. Її не можна самостійно змінювати, викладати іншими словами. Порядок слів, речень і частин тексту має залишатися незмінним. Мова правової реформи є мовою суверенної влади суб'єктів реформування, які здійснюють за її допомогою прогресивні перетворення об'єктивного права. Мовна недосконалість правової реформи не є лише частковою недосконалістю, нехтуванням окремим аспектом законодавчих змін. Мовна недосконалість правової реформи спричиняє недосконалість усіх правових змін, є недоліком, що гальмує правову реформу та шкодить її цілям і завданням.

Належна мовна підтримка правової реформи сприяє її ефективній реалізації, створюючи можливості для накопичення, трансформації та передання в суспільстві відповідної інформації для формування громадської та експертної думки. Мовний чинник трансляції правової реформи забезпечує комунікацію суспільства та суб'єктів правової реформи, надаючи запланованим процесам змін зрозумілості, відкритості та прозорості, що є передумовою суспільної довіри до влади, зокрема до заходів, які вона впроваджує під час здійснення правової реформи. Мова права є основою інформаційного простору, який надає можливість впливати на свідомість і поведінку людей на користь правової реформи. Результатом цього процесу стає формування позитивного ставлення до правової реформи.

Правова реформа передбачає якісне оновлення та вдосконалення національного законодавства, предметом регулювання якого є мовні відносини. Розроблення та прийняття нового мовного закону зумовлені нагальною необхідністю захисту української мови як державної. Визнання за українською мовою на конституційному рівні статусу єдиної державної ґрунтується на тому, що вона є мовою корінного, автохтонного і титульного етносу України, невід'ємним державницьким атрибутом, що зберігає історичну спадкоємність із часів Київської Русі. Мовні проблеми в Україні загострилися після прийняття Закону України «Про засади державної мовної політики» від 3 липня 2012 року № 5029-VI, що запровадив режим витіснення української мови з публічної сфери шляхом уможливлення паралельного використання російської мови як «регіональної»

згідно з рішеннями органів місцевого самоврядування. У лютому 2014 року народні депутати України здійснили безрезультатну спробу скасувати цей законодавчий акт. Після тривалого розгляду та внаслідок тиску громадськості й наукового співтовариства 28 лютого 2018 року Конституційний Суд України поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про засади державної мовної політики» від 3 липня 2012 року № 5029-VI зі змінами, визнавши цей Закон таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним) через порушення, передусім, конституційної процедури його розгляду та ухвалення. Сучасну мовну ситуацію в Україні експерти (мовознавці, юристи) кваліфікують як таку, що становить суттєву загрозу українській мові та природним правам її носіїв і потребує негайних комплексних змін.

Мовне питання в Україні слід перевести в юридичну площину на легітимних засадах шляхом його деполітизації. Лише такий підхід до вирішення мовного питання надасть можливість відновити історичну справедливість стосовно української мови, для чого необхідні дієві реформаційні й інституційні механізми, що забезпечили б її повноцінне функціонування як державної (офіційної) та надійний захист природних прав носіїв української мови. З огляду на це, під час реформування мовного законодавства в Україні слід керуватися тим, що, по-перше, українська мова – невід'ємний атрибут державності, який зберігає свою історичну, генетичну спадкоємність від давньокіівської доби; по-друге, як мова найчисельнішого, автохтонного і титульного етносу, українська мова відповідно до загальноприйнятої світової практики виконує функцію єдиної державної мови в Україні; по-третє, загроза українській мові є тотальним викликом національній безпеці, загрозою існуванню української нації та Української держави незалежно від суб'єкта небезпеки [10, с. 55].

Отже, на підставі проаналізованого вище є підстави стверджувати, що:

1) мова права – це особливий різновид національної літературної мови, адаптований до умов функціонування у сфері правової комунікації. Без мовної матерії виникнення, розвиток і функціонування права неможливі. Це первинний засіб зміни

права, зокрема в контексті правової реформи. Водночас право як особливий соціокультурний феномен також активно впливає на мову, регулюючи мовні відносини, визначаючи державну мовну політику та змінюючи мовну ситуацію;

2) численність підходів до інтерпретації правової реформи зумовлює наявність різних її дефініцій, кожна з яких є результатом осмислення певного аспекту правової реформи, хоча жодна з них не є перешкодою для існування решти. Проблематику правової реформи актуалізують як власне пізнавальні завдання сучасної загальнотеоретичної юридичної науки, так і практичні потреби, що постали на новітньому етапі праводержавотворення. Узагальнений концепт теоретичного аспекту правової реформи як форми істотних, прогресивних правових змін, перевлаштування права (правової системи, системи права, системи законодавства) неодмінно передбачає якісне мовне оформлення та забезпечення цих правових перетворень;

3) сутність мовного чинника правової реформи полягає в тому, що, з одного боку, мова права безпосередньо впливає та визначає якість й ефективність здійснення правової реформи, а з іншого – остання охоплює перетворення мовного законодавства в контексті наявної мовної ситуації в Україні. Так, результатом належної реалізації функцій мови права (комунікативної, регулятивної, пізнавальної та інших) є мовна досконалість, довершеність правових змін, зрозумілість і підтримка правової реформи в суспільстві. Правова реформа передбачає оновлення мовного законодавства з метою визначення статусу й порядку функціонування української мови як державної та використання інших мов в Україні. Реформування мовного законодавства має ґрунтуватися на нормах ст. 10, п. 4 ч. 1 ст. 92 Конституції України, європейських і міжнародних стандартах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кубів С. Українська мова як державна – єднальний чинник нової політичної нації / С. Кубів // *Право України*. – 2016. – № 3. – С. 9–10.

2. Гриценко П. Мова – це те, що в'яже покоління з поколінням, в'яже території (інтерв'ю Н. Балюк з хранителем української мови, виступ якого «підірвав» Конституційний Суд і соціальні мережі) [Електронний ресурс] / П. Гриценко. – Режим доступу: <https://wz.lviv.ua/interview/192226-pavlo-hrytsenko-mova-tse-te-shcho-viazhe-pokolinnia-z-pokolinniam-viazhe-terytorii>. – Назва з екрана.

3. Прадід Ю. Ф. У царині лінгвістики і права / Ю. Ф. Прадід. – Сімферополь : Ельньо, 2006. – 256 с.

4. Кравченко С. П. Мова як фактор правоутворення та законотворення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / С. П. Кравченко. – Одеса, 2000. – 20 с.
5. Шеремета Н. Розвиток мовного фактора українського законодавства : лекція / Н. Шеремета. – Київ, 2010. – 23 с.
6. Правнича лінгвістика : навч. посіб. / [Г. П. Проценко, Л. М. Шестопалова, О. Ф. Прохоренко та ін.] ; за заг. ред. С. М. Гусарова. – Київ : Паливода А. В., 2010. – 309 с.
7. Артикуца Н. В. Мова права і юридична термінологія : навч. посіб. / Н. В. Артикуца. – 2-ге вид., змін. і доповн. – Київ : Стилос, 2004. – 277 с.
8. Білоусова О. І. Граматична специфіка мови українського законодавства : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / О. І. Білоусова. – Дніпропетровськ, 2010. – 20 с.
9. Балтаджи П. М. Юридична мова правозастосовних актів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / П. М. Балтаджи. – Київ, 2008. – 20 с.
10. Головатий С. Українська мова – інститут державності / С. Головатий // Право України. – 2016. – № 3. – С. 11–62.

REFERENCES

1. Kubiv, S. (2016). *Ukrainska mova yak derzhavna - yednalnyi chynnyk novoi politychnoi natsii* [Ukrainian as a state is the unifying factor of a new political nation]. *Pravo Ukrainy, The law of Ukraine*, 3, 9-10 [in Ukrainian].
2. Hrytsenko, P. *Mova - tse te, shcho viazhe pokolinnia z pokolinnia, viazhe terytorii (interviu N. Baliuk z khranytelem ukrainskoi movy, vystup yakoho pidirvav Konstytutsiyni Sud i sotsialni merezhi)* [Language is what connects generations with the generations, connects the territory (interview N. Balyuk with the keeper of the Ukrainian language, whose speech was blown up by the Constitutional Court and social networks)]. Retrieved from <https://wz.lviv.ua/interview/192226-pavlo-hrytsenko-mova-tse-te-shcho-viazhe-pokolinnia-z-pokolinniam-viazhe-terytorii> [in Ukrainian].
3. Pradid, Iu.F. (2006). *U tsaryni linhvistyky i prava* [In the field of linguistics and law]. Simferopol: Elino [in Ukrainian].
4. Kravchenko, S.P. (2000). *Mova yak faktor pravoutvorennia ta zakonotvorennia* [Language as a factor of law-making and law-making]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
5. Sheremeta, N. (2010). *Rozvytok movnoho faktora ukrainskoho zakonodavstva* [Development of the language factor of Ukrainian legislation]. Kyiv [in Ukrainian].
6. Protsenko, H.P., Shestopalova, L.M., & Prokhorenko, O.F. (et al.). (2010). *Pravnycha linhvistyka* [Legal Linguistics]. S.M. Husarov (Eds.). Kyiv: Palyvoda A.V. [in Ukrainian].
7. Artykutsa, N.V. (2004). *Mova prava i yurydychna terminolohiia* [Language of law and legal terminology] (2nd ed., rev.). Kyiv: Stylos [in Ukrainian].
8. Bilousova, O.I. (2010). *Hramatychna spetsyfyka movy ukrainskoho zakonodavstva* [Grammatical Specificity of the Language of Ukrainian Legislation]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Dnipropetrovsk [in Ukrainian].
9. Baltadzy, P.M. (2008). *Yurydychna mova pravozastosovnykh aktiv* [Legal language of legal acts]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
10. Holovaty, S. (2016). *Ukrainska mova - instytut derzhavnosti* [The Ukrainian language is an institution of statehood]. *Pravo Ukrainy, The law of Ukraine*, 3, 11-62 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 07.02.2018

Kryvytskyi Yu. – *Ph.D in Law, Associate Professor of the Department of Theory of State and Law of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine*

ORCID 0000-0002-7063-4725

Language Factor of Legal Reform: Theoretical Aspect

The theoretical aspect of the language factor of legal reform taking into account the linguistic situation in Ukraine is considered in the article. The essential properties of the language of law as the source of the matter of legal changes are characterized. It has been established that the language of law is a special kind of national literary language adapted to the conditions of functioning in the field of legal communication. Without the language of origin, development and other manifestations of the existence of law are impossible.

The language of law is the primary means of changing the law, in particular its form as a legal reform. In turn, the law to a special social and cultural phenomenon and actively change the language by adjusting linguistic relations, defining the state language policy and language changing situation.

The problems of legal reform were updated by defining the approaches in the legal literature to understand it. The variety of approaches to interpreting legal reform leads to the existence of its various definitions, each of which is the result of an understanding of a certain aspect of legal reform, and none of them is an obstacle to the possibility of all others. Significant updating of the problems of legal reform is conditioned by the actual cognitive tasks of the modern general theoretical legal science, as well as the practical needs.

The generalized concept of the theoretical image of legal reform as a form of significant, progressive legal changes, reorganization of law necessarily involves qualitative linguistic design and provision of these legal transformations.

The manifestations of the dialectical relationship and the interaction of the language of law and legal reform are analyzed, taking into account the results of the reformation and language policy in Ukraine. The essence of the language factor of legal reform lies in the fact that, on the one hand, the language of law directly influences and determines the quality and effectiveness of the implementation

of legal reform, and on the other – the latter covers the transformation of linguistic legislation, taking into account the existing linguistic situation in Ukraine. Thus, the result of the proper realization of the functions of the language of law (communicative, regulatory, cognitive) is linguistic excellence, the perfect legal changes, clarity and support for legal reform in society. In its turn, the legal reform necessarily involves updating the language legislation in order to determine the status and order of functioning of the Ukrainian language as a state language and the use of other languages in Ukraine.

Keywords: language, language of law, reform, legal reform, reform of linguistic legislation.